

Zekât verme âdâbı

İzmir'den okuyucumuz: “Zekât verirken nelere dikkat etmeliyiz? Zekât vermenin bir âdâbı var mıdır? Varsa nelerdir? Kısaca bahseder misiniz?”

Zekât ibadeti, İslâm'ın üzerine bina edildiği beş şarttan birisidir. İslâm'ın köprüsüdür. Toplumun sosyal huzur ve kardeşliğinin güvencesidir. İslâm'ın nezahetinin ve nezaketinin mührüdür. Bu bakımdan her şeyin bir adabı olduğuna göre, zekât vermenin de bir adabı, erkânı elbette vardır ve olmalıdır. Zekât verirken zekât adabına riayet etmek imanın güzelliklerindedir.

Zekât vermenin başlıca adabı şunlardır:

1- Zekât, Allah'ın emri olarak ihtiyaç sahibinin zengin üzerindeki hakkıdır ve yalnızca Allah rızası için verilir. Verilirken sadece Allah'ın rızası gözetilir. Zekâttan menfaat ummak, zekât verilen kişiden karşılığında hizmet almak, onu minnet altında bırakmak, karşılığında teşekkür, iyilik ya da başka türlü yardım beklemek veya verilen zekâtı başa kakmak zekât ruhuyla asla bağdaşmayan ve verilen zekâtı boşa çıkaran davranışlardır. Böyle davranışlardan sakınmalı, zekât verilen kişiyi asla minnet altında bırakmamalıdır. Nitekim Kur'ân buyuruyor ki: “Mallarını Allah yolunda harcayan, sonra da harcadıklarının peşinden (bunları) başa kakmayan ve gönül incitmeyenlerin, Rab'leri katında mükâfatları vardır. Onlar için korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de. Güzel bir söz ve bağışlama, peşinden gönül kırma gelen bir sadakadan daha hayırlıdır. Allah, her bakımdan sınırsız zengindir, halîmdir (hemen cezalandırmaz, mühlet verir). Ey iman edenler! Allah'a ve ahiret gününe inanmadığı hâlde insanlara gösteriş olsun diye malını harcayan kimse gibi, sadakalarınızı başa kakmak ve gönül kırmak suretiyle boşa çıkarmayın.”¹

2- Zekât temiz ve helâl kazançtan verilmeli, bunun için helâl kazanmaya azamî gayret gösterilmelidir. Kur'ân buyurur ki: “Eğer inanan kimselerseniz Allah'ın bıraktığı helâl kazanç sizin için daha hayırlıdır.”²

3- Zekât için malın iyisini veya orta hallisini seçmeli, malın kötüsünü zekât olarak vermemelidir. Yüce Allah buyuruyor ki: “Ey iman edenler! Kazandıklarınızın iyilerinden ve yerden sizin için çıkardıklarımızdan Allah yolunda harcayın. Kendinizin göz yummadan alıcısı olmayacağınız bayağı şeyleri vermeye kalkışmayın ve bilin ki Allah, her bakımdan zengindir, övülmeye lâyıktır.”³

4- Zekâtın Hanefilere göre gösteriştten ve riyadan korunmak için gizlice; Şafii ve Hanbelilere göre ise farz bir ibadeti teşvik amacıyla açıktan verilmesi efdaldır. Kur'ân buyurur ki: "Sadakaları açıktan verirseniz ne güzel! Fakat onları gizleyerek fakirlere verirseniz bu, sizin için daha hayırlıdır ve günahlarınızdan bir kısmına da keffaret olur. Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır." 4

5- Zekât, ödeme vakti geldiğinde hemen ödemeli, mümkün mertebe geriye bırakmamalı, geciktirmemelidir. Kur'ân, "Hayırda yarışınız!"5 buyuruyor.

6- İffetli ve ihtiyacını insanlara söylemekten utanan ihtiyaç sahipleri aranıp bulunmalı ve zekât vermede onlara öncelik verilmelidir. Kur'ân şöyle buyurmuştur:

"Sadakalar, kendilerini Allah yoluna adayan, yeryüzünde dolaşmaya güç yetiremeyen fakirler içindir. İffetlerinden dolayı (dilenmedikleri için), bilmeyen onları zengin sanır. Sen onları yüzlerinden tanırsın. İnsanlardan arsızca (bir şey) istemezler. Siz hayır olarak ne verirseniz, şüphesiz Allah onu bilir."6

7- Zekâta akrabaya yakınlık derecesine göre öncelik verilmelidir. Önce kardeşler ve kardeş çocukları, sonra amca, dayı, hala ve teyze, sonra diğer akrabalar ve komşulardan fakir olanlar gözetilmelidir.

8- Zekâtı kendisi bizzat veremeyecekse, vekil tayin ettiği kimsenin güvenilir, emanete riayetskâr, mümkünse takva ve nezaket sahibi bir kimse olmasını tercih etmelidir.

9- Zekât verirken, bunun zekât olduğunu söylemeden, "Şu sana olan borcumu bir alıver!", "Şu emanetini bir alıver!" gibi rica sözleriyle verilmeli, zekât alanın gönlü incitilmemeye dikkat edilmelidir.

10- Zekât verirken niyet içinden yapılmalı, açıktan yapılmamalıdır.

11-Zekât toplama memuru veya ihtiyaç sahibi kişi, zekât aldığı zengine "Allah kazancına bereket versin!" veya buna benzer şekilde duâ etmelidir.

Dipnotlar:

1- Bakara Sûresi: 262, 263, 264.

2 - Hud Sûresi: 86.

3- Bakara Sûresi: 267.

4- Bakara Sûresi: 271.

5- Bakara Sûresi: 148; Maide Suresi: 48; Hadid Sûresi: 21.

6- Bakara Sûresi: 273.